

Nové možnosti rozvoje vzdělávání na Technické univerzitě v Liberci

Specifický cíl A3: Tvorba nových profesně zaměřených studijních programů

NPO_TUL_MSMT-16598/2022

Rákos obecný

Doc. RNDr. Petr Anděl, CSc.

Rákos obecný

Předmět: Základy ekologie

Kapitola: Společenstvo – vztahy mezi organismy

Případová studie

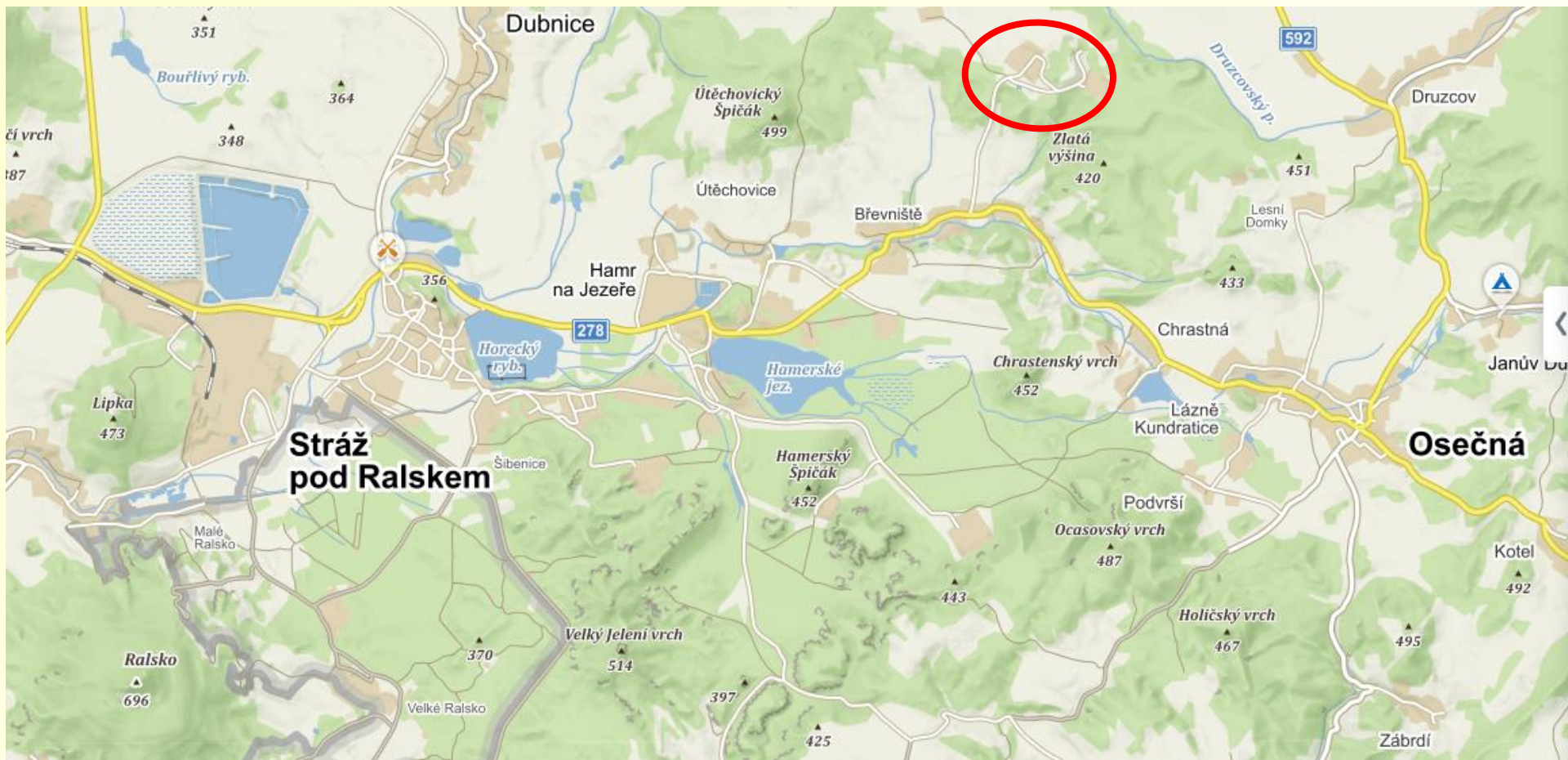
Rákos obecný

Uranové doly Hamr

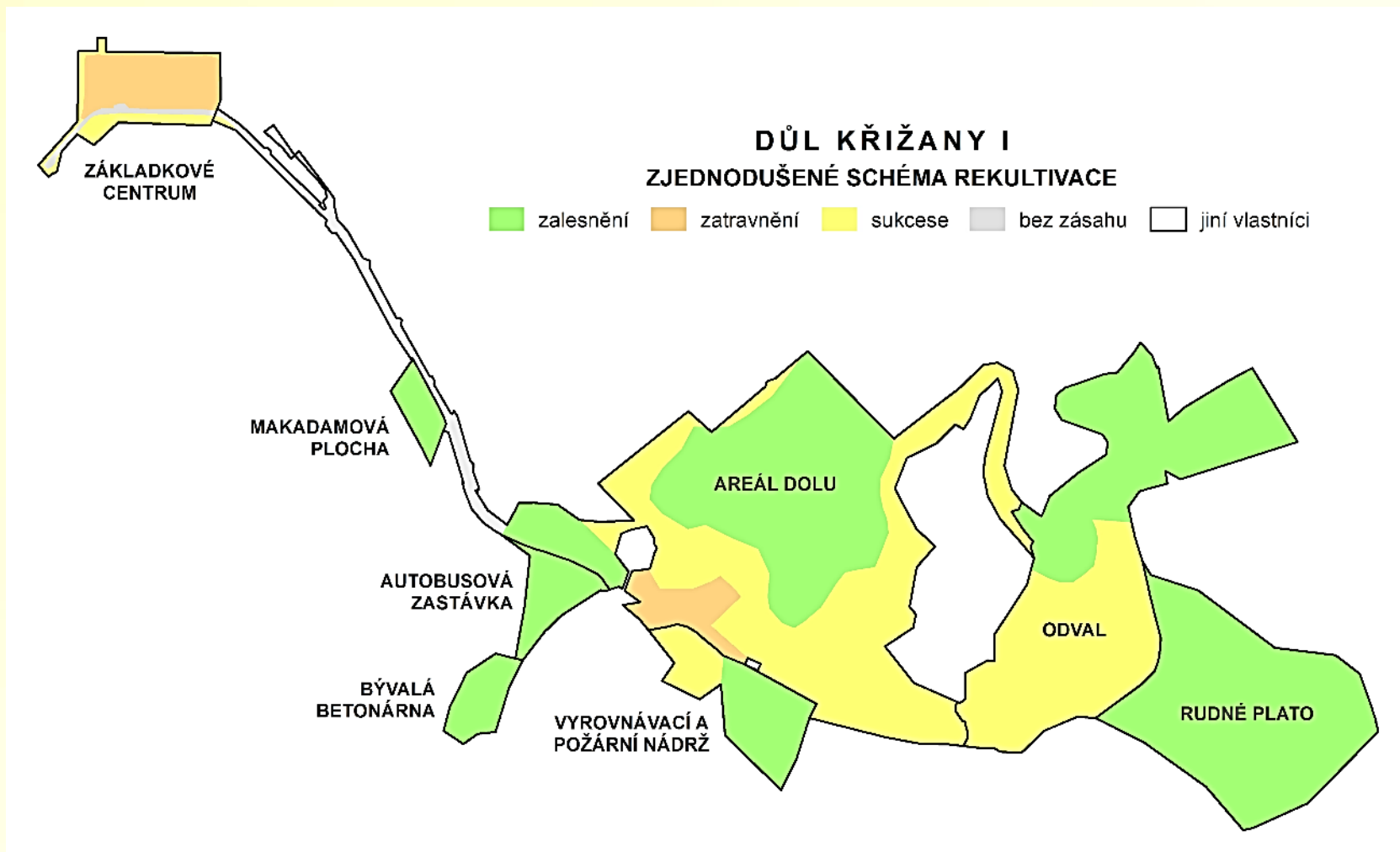

Hlubinná těžba skončila, probíhají rekultivační práce.

Rekultivace Dolu Křižany I

Rekultivace Dolu Křižany I

Celková situace

Zdroj: Diamo, s.p., Mgr. Kresáč

Rekultivace Dolu Křižany I

Rákos v borovém lese?

Rekultivace Dolu Křižany I

Rákos
v borovém lese?

Příklad široké
ekologické amplitudy
rákosu!

Rákos obecný

Rákos – dominantní rostlina pobřežní zóny našich rybníků

Rákos – základní charakteristika

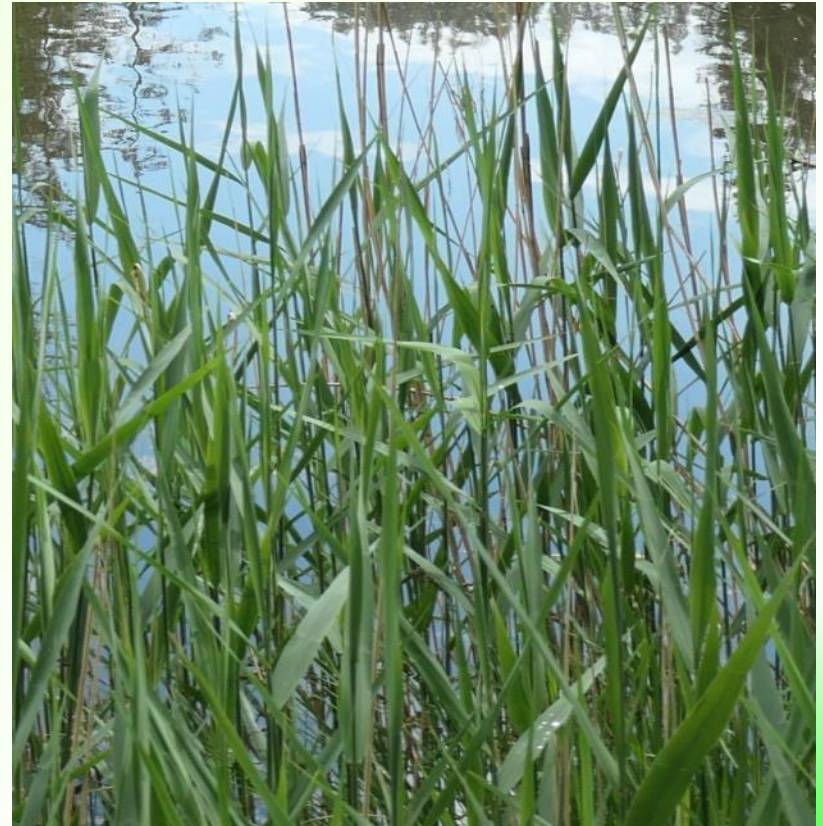
Rákos obecný (Phragmites australis)

- Rostliny krytosemenné, třída jednoděložné, č. lipnicovité
- Statná vytrvalá tráva, velikost až 4 m
- Velmi přizpůsobivá, kosmopolitní rostlina

Rákos obecný - morfologie

- Odpovídá stavbě lipnicovitých rostlin
- Dutá, pevná stébla, inkrustace oxidem křemičitým
- Úzké dlouhé listy – se souběžnou žilnatinou

Rákos obecný - rozmnožování

- Vegetativní - až 4 m dlouhé oddenky a 10 m kořeny
  - tvoří hustou propletenou síť

Rákos obecný - rozmnožování

- Vegetativní - až 4 m dlouhé oddenky a 10 m kořeny
  - tvoří hustou propletenou síť
- Pohlavní
  - velká (až 50 cm dlouhá) mnohokvětá lata
  - semena rozšiřována větrem a vodou

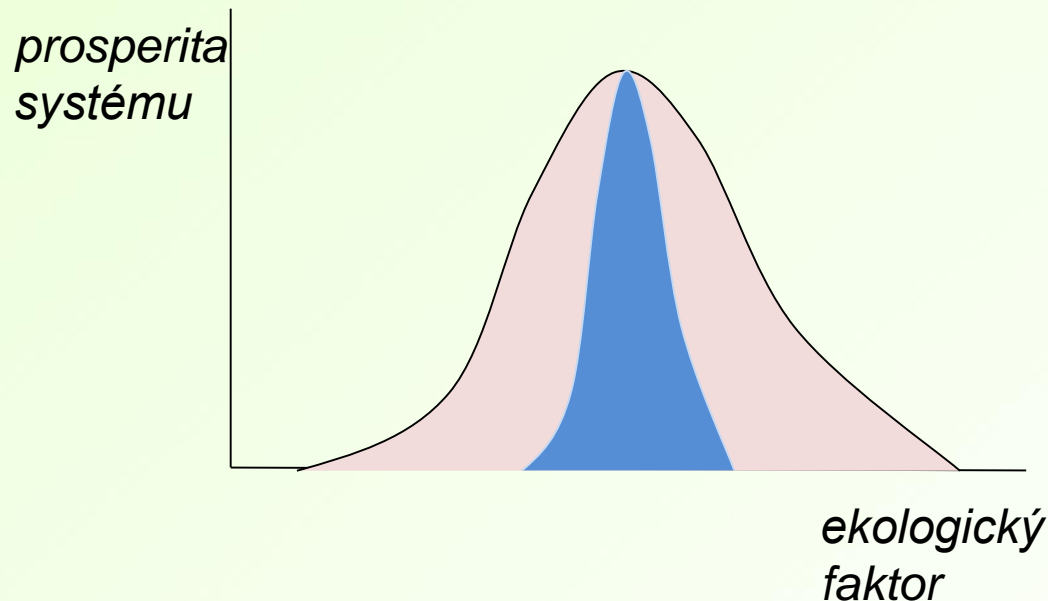
Rákos obecný – ekologické nároky

- Preferuje vlhké a živinami bohaté půdy

Rákos obecný – ekologické nároky

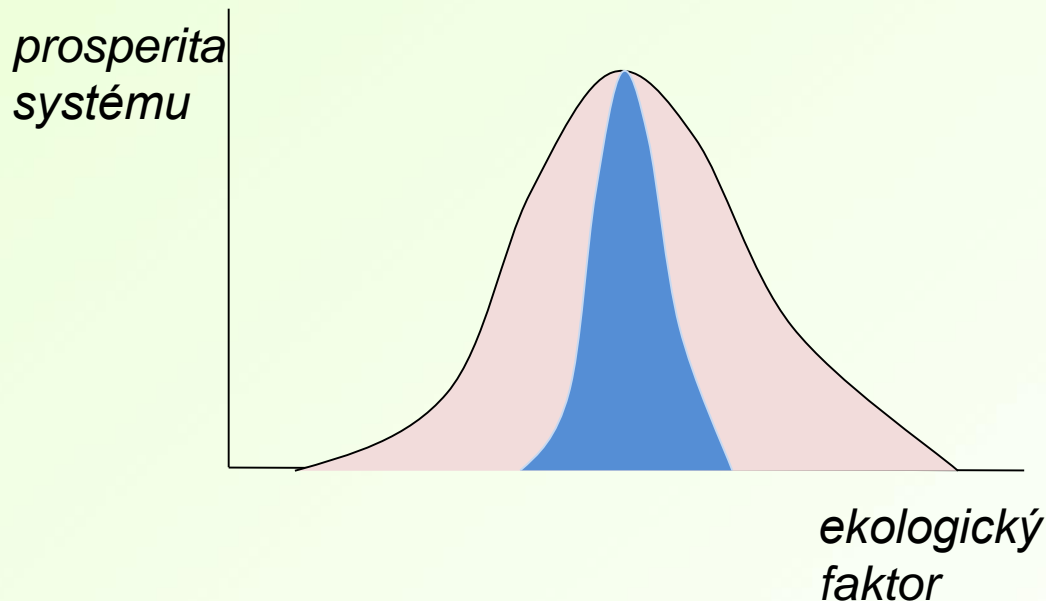
- Preferuje vlhké a živinami bohaté půdy
- Je ale vysoce přizpůsobivý
tzv. euryektní druh – obecně široký interval tolerance

Rákos obecný – ekologické nároky

- Preferuje vlhké a živinami bohaté půdy
- Je ale vysoce přizpůsobivý
tzv. euryektní druh – obecně široký interval tolerance

- Široká ekologická valence + efektivní rozmnožování
= základ kosmopolitního rozšíření

Rákosiny – významný biotop

RÁKOSINY – VÝZNAMNÝ BIOTOP

RÁKOSINY – VÝZNAMNÝ BIOTOP

- Dominantní biotop pobřežní zóny (litorálu) rybníků
- Vysoká produkce biomasy – základ potravních řetězců
- ekotonové postavení (rozhraní souš a voda) – vysoká biodiverzita

Ptáci rákosin

RÁKOSNÍK OBECNÝ (*ACROCEPHALUS SCIRPACEUS*)

- Třída ptáci, řád pěvci, čeleď rákosníkovití
- Tažný pták, obývá i drobné rákosiny
- Hnízdo přichycené na stébla rákosu

SÝKOŘICE VOUSATÁ (*PANURUS BIARMICUS*)

- Třída ptáci, řád pěvci, čeleď sýkořicovití
- Ostrůvkovitě rozšíření v celé Evropě
- Hnízdo v rákosí, nízko nad hladinou

Zdroj: Wikipedia.org

STRNAD RÁKOSNÍ (*EMBERIZA SCHOENICLUS*)

- Třída ptáci, řád pěvci, čeleď strnadovití
- Typicky mokřadní pták, rozšíření v celé Evropě
- Hnízdo na zemi v rákosí nebo v trávě
- Potrava: semena, bobule, hmyz

LYSKA ČERNÁ (*FULICA ATRA*)

- Třída ptáci, řád krátkokřídlí
- Plovavý pták, rozšířený v celé Euroasii
- Ostrůvkovité hnízdo z rákosu v těsné blízkosti vody
- Potrava: vodní rostliny, i malí vodní živočichové

POTÁPKA ROHÁČ (*PODICEPS CRISTATUS*)

- Třída ptáci, řád potápky
- Část přezimuje (asi $\frac{1}{4}$), většina odlétá do jižní Evropy
- Široké hnízdo v hustém rákosí
- Potrava: menší ryby, hmyz, korýši, pulci

LABUŤ VELKÁ (*CYGNUS OLOR*)

- Třída ptáci, řád vrubozobí
- Rozpětí křídel cca 230 cm
- Velké hnízdo z větví a rákosu na okrajích vod
- Potrava: vodní a pobřežní rostliny, drobní živočichové

BUKAČ VELKÝ (*BOTAURUS STELLARIS*)

- Třída ptáci, řád brodiví, čeleď volavkovití
- Pták velikosti bažanta, žije skrytým životem v rákosí
- Plošina z větví a rákosu na mělčinou
- Potrava: ryby, obojživelníci, bezobratlí, drobní savci

MOTÁK POCHOP (*FULICA ATRA*)

- Třída ptáci, řád dravci, čeleď jestřábovití
- Vázaný na blízkost vod a rákosin
- Hnízdo na zemi, v hustém rákosí nebo zemědělských plodinách
- Potrava: drobní hlodavci, menší ptáci a ryby

ŠPAČEK OBECNÝ (*STURNUS VULGARIS*)

- Třída ptáci, řád pěvci, čeleď špačkovití
- Využívají rákosiny jako hromadná nocoviště

ŠPAČEK OBECNÝ (*STURNUS VULGARIS*)

- Třída ptáci, řád pěvci, čeleď špačkovití
- Využívají rákosiny jako hromadná nocoviště

***Zelenušky
a jejich háčky***

ZELENUŠKY

- ❑ Třída hmyz, řád dvoukřídlí, podřád krátkorozí
- ❑ Většinou vázané na rostliny – především lipnicovité
- ❑ Drobné mušky – do 5 mm

Zelenuška žlutopásá
(škůdce na obilí)

ZELENUŠKY

- Larvy některých druhů se vyvíjejí v rákosu

Zelenuška
Liparia lucens

Zdroj: Bogusch et al, Živa 3/2017.

ZELENUŠKY – TVORBA HÁLEK

Při vývoji larviček se vytváří pevné hálky s dutinou:

- Samička zelenušky naklade vajíčko na růstový vrchol rákosu

Růstový vrchol

Zelenuška
Liparia lucens

ZELENUŠKY – TVORBA HÁLEK

Při vývoji larviček se vytváří pevné hálky s dutinou:

- Samička zelenušky naklade vajíčko na růstový vrchol rákosu
- Larvička vyžírá měkké tkáně a vyvolá vznik hálky

Hálky – zduřené konce stébel

Zelenuška
Liparia lucens

Zdroj: Bogusch et al, Živa 3/2017.

ZELENUŠKY – TVORBA HÁLEK

Při vývoji larviček se vytváří pevné hálky s dutinou:

- Samička zelenušky naklade vajíčko na růstový vrchol rákosu
- Larvička vyžírá měkké tkáně a vyvolá vznik hálky
- V hálce přezimuje, na jaře se zakuklí
- V květnu vyleze otvorem na vrcholu dospělá moucha

Hálky – zduřené konce stébel

Zelenuška
Liparia lucens

ZELENUŠKY – TVORBA HÁLEK

Prázdná hálka je suchá, tvrdá a dutá – vhodný prostor pro využití desítkami druhů drobných živočichů:

- ploštice, brouci, zlatoočky, kudlanky, pavouci, škvoři, štírci, atd.

Hálky – zduřené konce stébel

Zdroj: Bogusch et al, Živa 3/2017.

ZELENUŠKY – TVORBA HÁLEK

Prázdňá háľka je suchá, tvrdá a dutá – vhodný prostor pro využití desítkami druhů drobných živočichů:

- ploštice, brouci, zlatoočky, kudlanky, pavouci, škvoři, štírci, atd.
- Využití: úkryt, přezimování, lov potravy, parazitoidismus

Hálky – zduřené konce stébel

Zdroj: Bogusch et al, Živa 3/2017.

VYUŽÍVÁNÍ HÁLEK ZELENUŠEK

Příklad: hnízda některých druhů blanokřídlých

PŘÍKLADY Z ŘÁDU BLANOKŘÍDLÝCH

Včela dřevobytky

Včela maskonoska rákosní

PŘÍKLADY Z ŘÁDU BLANOKŘÍDLÝCH

Včela dřevobytky

Včela maskonoska rákosní

Kutilka stopčích rákosní

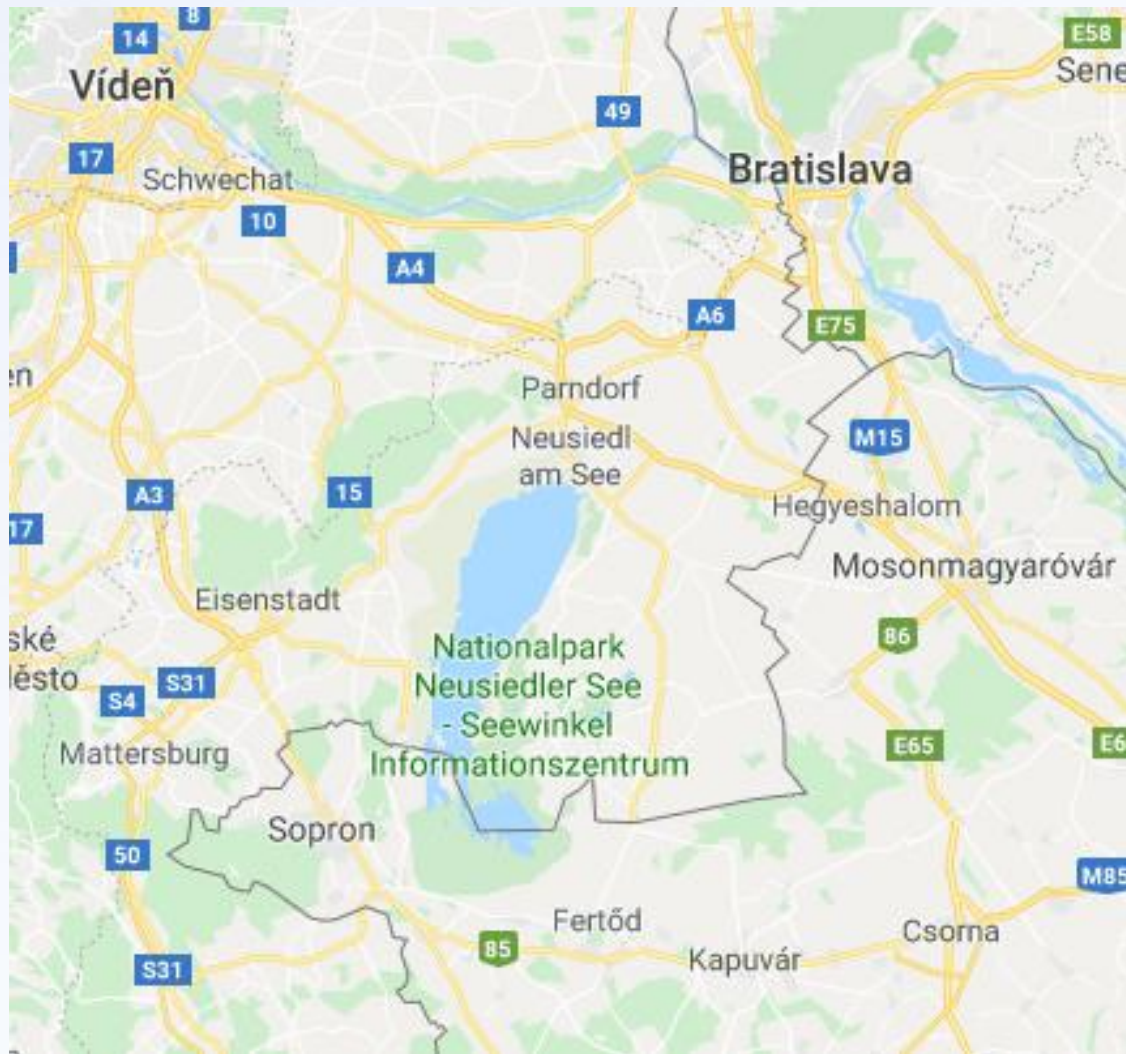
Kutilka dřevovrčka

Rákos – sklizeň a využití

NEZIDERSKÉ JEZERO

NEZIDERSKÉ JEZERO

NEZIDERSKÉ JEZERO

NEZIDERSKÉ JEZERO

Maďarská část
Centrum národního parku

SKLIZEŇ RÁKOSU

RÁKOSOVÉ STŘECHY

Rákos – tradiční střešní krytina v nížinách

RÁKOSOVÉ STŘECHY

Rákos – tradiční střešní krytina v nížinách

LODĚ Z RÁKOSU

Experimentální archeologie – snaha dokázat, že ve starověku se lodě z rákosu plavily z Černého do Středozemního moře

Experimentální
archeologická loď
Abora IV

Rákos obecný